

INLEIDING

De Zeeuwse economie is opgekrabbeld na de coronacrisis. Ondernemers tonen hun veerkracht, vernieuwen producten en diensten en spelen in op de veranderende vraag. De oorlog in Oekraïne betekent voor sommige echter weer een nieuwe crisis.

In de coronatijd hebben we, samen met onder andere de Zeeuwse gemeenten, de Economic Board Zeeland, VNO-NCW en Impuls Zeeland, er van alles aan gedaan om ondernemers te helpen. Dat is in veel gevallen goed gelukt. In diverse sectoren gaat het beter, maar niet overal.

In coronatijd verscheen er regelmatig een 'Corona Monitor' met tips voor ondernemers, overzichten van regelingen, en verhalen van ondernemers in de knel of met goede ideeën.

Met dit 'Zeeuws Economisch Bericht' willen we periodiek de vinger aan de pols houden. Hoe staat de Zeeuwse economie ervoor? Wat gaat goed, wat kan beter en waar moeten we als Zeeland 'een tandje bijzetten'?

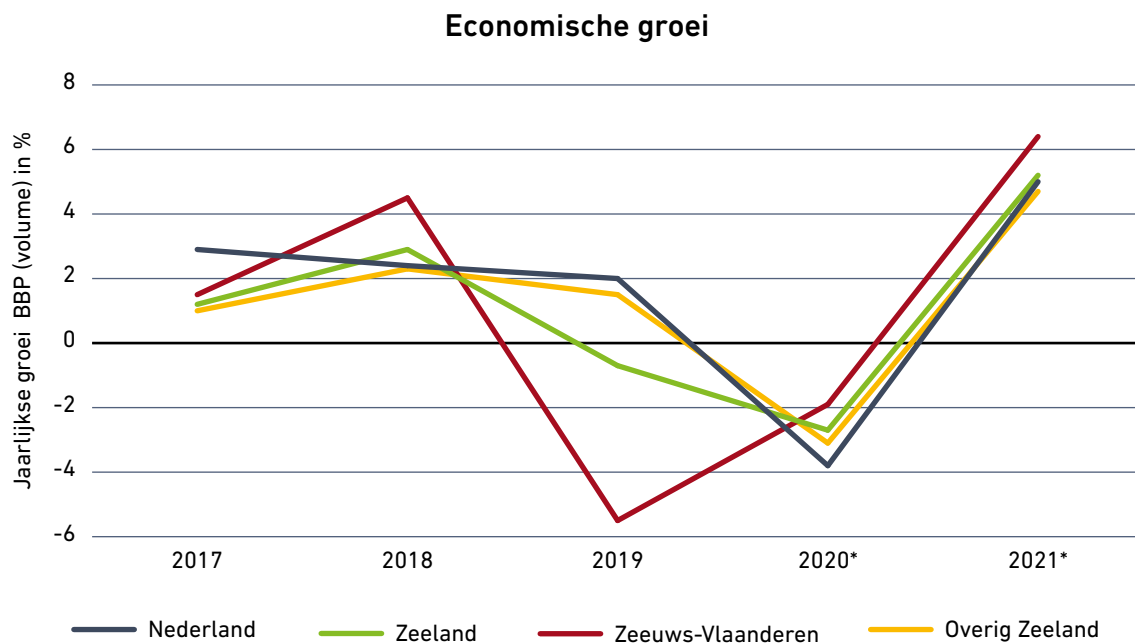

Jo-Annes de Bat, Gedeputeerde Provincie Zeeland

Zeeuwse economie in de lift, vooral in Zeeuws-Vlaanderen

Net als de landelijke economie is ook de Zeeuwse economie, na een coronadip in 2019 en 2020, in 2021 sterk gegroeid. De economische groei in 2021 was, met ruim 5 procent, ongeveer gelijk aan het Nederlands gemiddelde. De economische ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen vertoonde in de afgelopen jaren een ander beeld dan de rest van Zeeland. Na een stevige dip in 2019 groeit de economie van Zeeuws-Vlaanderen inmiddels sterker dan het Nederlands gemiddelde en de rest van Zeeland. Volgens meer recente cijfers van het CBS heeft deze opleving van de Zeeuws-Vlaamse economie zich in het eerste kwartaal van 2022 doorgezet met een groei van 11 procent in het eerste kwartaal van 2022. De sterke groei in de industrie en de horeca worden als belangrijkste aanjagers genoemd (CBS, 2022).

BBP Zeeland (2020): **14 miljard euro** (2 procent van BBP Nederland)

* voorlopig cijfer

Bron: CBS

Ondernemersvertrouwen weer positief

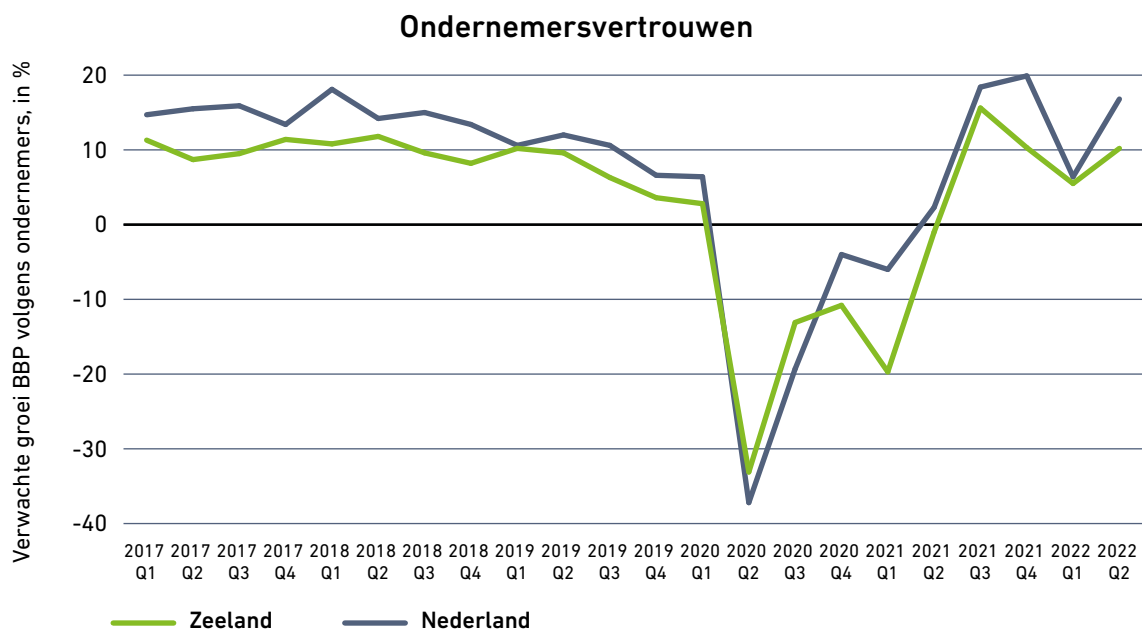
Ook het ondernemersvertrouwen, de verwachte groei van de economie volgens ondernemers, is sinds het tweede kwartaal van 2021 weer positief. Tijdens de coronaperiode was er een duidelijke dip in het ondernemersvertrouwen, maar dat vertrouwen ligt sinds het derde kwartaal van 2021 weer op het niveau van vóór de coronacrisis. Zeeland volgt hierin de landelijke trend¹.

Verwachte groei voor de Zeeuwse economie in het tweede kwartaal van 2022.
Volgens de ondernemers: **+10 procent** (landelijk: +17 procent)

“Mooie economische groeicijfers over 2021 voor de Zeeuwse economie. We profiteren van de kracht van onze industrie en horeca, maar zeker ook van de breedte van onze economie. Ik reken erop dat we met die sterkte ook de huidige moeilijke omstandigheden kunnen weerstaan, want uitdagingen zijn er heel veel met de fors gestegen (energie)prijzen en alle problematiek rondom de arbeidsmarkt, woningmarkt en stikstof”.

Eric de Ruijsscher, Voorzitter VNO-NCW Zeeland

¹ Vanwege een relatief grote marge rond het Zeeuwse cijfer zijn de afwijkingen van het Nederlands gemiddelde niet significant.

Bron: CBS

Waar het ondernemersvertrouwen in de lift zit, bereikte het consumentenvertrouwen in juni landelijk een historisch dieptepunt. De agressie van Rusland, de geringe beschikbaarheid van sommige producten en de hoge inflatie (met name energieprijzen) spelen hierin waarschijnlijk een belangrijke rol. Het dalende vertrouwen van de consument heeft zich echter (nog) niet vertaald in een afname van de consumptie (Etil, 2022).

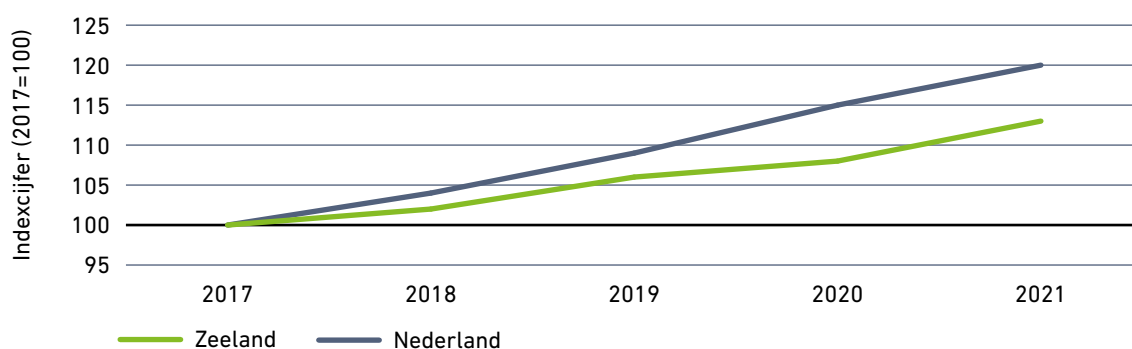
Aantal bedrijven blijft groeien, wel minder snelgroeiende bedrijven

Tijdens de coronacrisis is het aantal bedrijfsvestigingen in Zeeland blijven stijgen. Landelijk is dit ook het geval. Het jaarlijkse aantal nieuwe oprichtingen (3400 in 2021) ligt consequent hoger dan het jaarlijkse aantal opheffingen (2500 in 2020). Daarbij heeft het coronasteunbeleid in de afgelopen twee jaren ervoor gezorgd dat het aantal faillissementen laag bleef (CBS, 2022). Wel zien we dat het aantal *snelgroeiende bedrijven*² in Zeeland sinds 2019 is gedaald van 16 naar 10. Deze daling zien we ook landelijk. Anno 2021 is 0,7 procent van alle snelgroeiende bedrijfsvestigingen in Nederland gevestigd in Zeeland.

In 2021 telde Zeeland **42.105 bedrijfsvestigingen**
(2 procent van alle bedrijfsvestigingen in Nederland)

² Vestigingen die na 3 jaar minimaal 50 banen hebben en 60% of meer zijn gegroeid in het aantal banen.

Aantal bedrijfsvestigingen

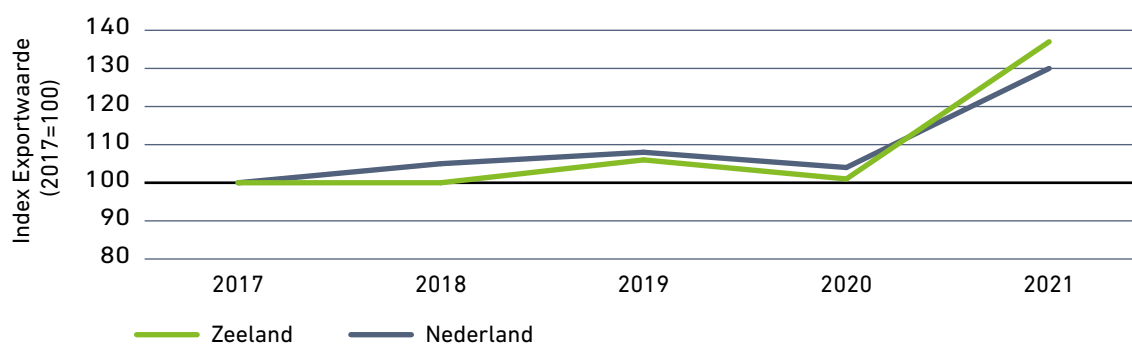
Bron: LISA

Ook internationale handel trekt weer aan

De waarde van geëxporteerde goederen vanuit Zeeland is, na een dip in 2020, sterk gestegen in 2021. Hetzelfde geldt voor de importwaarde van goederen (niet getoond in de figuur). Hiermee volgt Zeeland de landelijke trend.

De exportwaarde van goederen uit Zeeland in 2021:
8,2 miljard euro (2 procent van de totale waarde Nederland)

Exportwaarde van goederen (inclusief wederuitvoer)

Bron: CBS

Ruim een derde ondernemers kampt met tekort aan arbeidskrachten

De recente opleving van de economie heeft een keerzijde. Een aanzienlijk deel van de ondernemers heeft namelijk moeite met het vinden van arbeidskrachten. In het tweede kwartaal van 2022 geeft 36 procent van de Zeeuwse ondernemers aan dat ze in hun bedrijfsvoering worden belemmerd door een tekort aan arbeidskrachten. Dit aandeel ligt hoger dan in de jaren vóór de coronacrisis. Door de vergrijzing in Zeeland wordt verwacht dat de krapte de komende jaren structureel is. Sectorspecifieke ontwikkelingen, zoals de energietransitie, kunnen leiden tot een verdere toename van krapte. (UWV, 2021).

36 procent van de Zeeuwse ondernemers heeft een tekort aan arbeidskrachten (landelijk: 34 procent)

Ondernemers met tekort aan arbeidskrachten

Bron: CBS

Innovatiekracht Zeeland blijft beneden gemiddeld

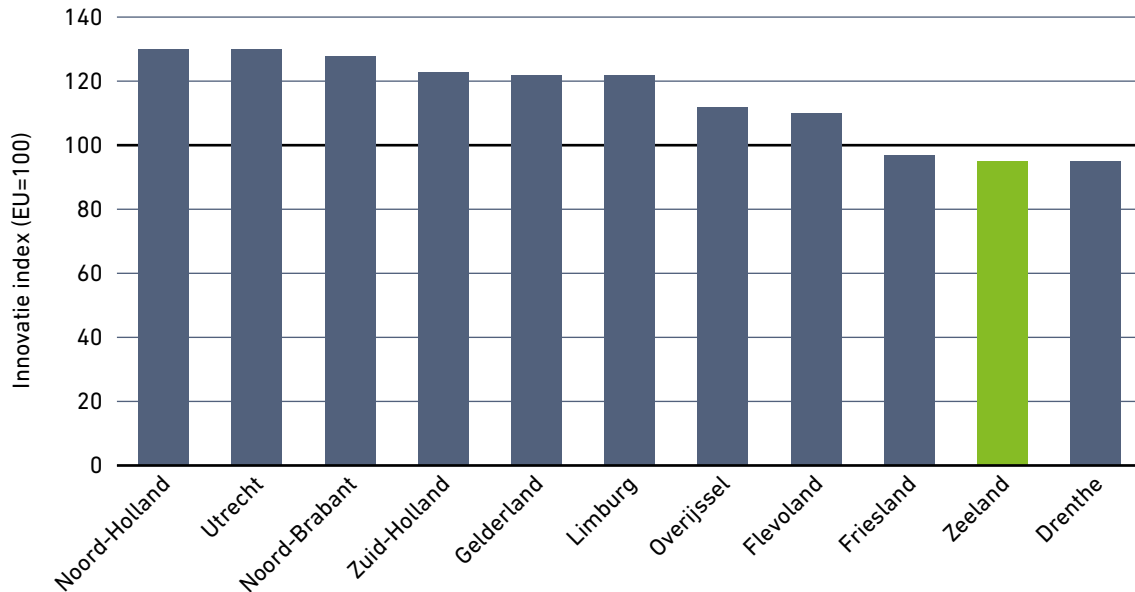
Investeren in kennis en innovatie is al jaren een belangrijk aandachtgebied voor Zeeland en niet voor niets één van de drie pijlers uit de ‘Regiodeal Zeeland’ (2018) en het bijbehorende investeringspakket ‘Zeeland in Stroomversnelling’. Het ‘Regionale Innovatie Scoreboard’ geeft voor regio’s in Europa een vergelijkende analyse van de onderzoeks- en innovatiepositie, gebaseerd op een set van 20 onderliggende indicatoren, variërend van het aantal ICT-specialisten tot de hoogte van investeringen in onderzoek en innovatie.

Het overall niveau van innovatie in Zeeland ligt momenteel ongeveer op het Europees gemiddelde. Zeeland scoort bovengemiddeld in Europa op punten zoals de samenwerking van het MKB en de mogelijkheden voor Leven Lang Leren. Vergelijken we Zeeland met Nederland dan scoren we al jaren structureel onder het Nederlands gemiddelde, net als in de provincies Friesland en Drenthe. Ook de recente ontwikkeling van de index blijft achter op de landelijke ontwikkeling: door een daling in 2021 lag de innovatie-index van Zeeland onder het niveau van 2017. De punten waar Zeeland, ten opzichte van het landelijk gemiddelde, laag scoort zijn met name internationale wetenschappelijke co-publicaties, ICT-specialisten en publiek-private co-publicaties. Investeren in kennis en innovatie blijft voor Zeeland een aandachtspunt.

“Door het ontbreken van een grote universiteit zal Zeeland deels laag blijven scoren op innovatie-indicatoren die hiermee samenhangen, zoals met (wetenschappelijke) publicaties. Op andere indicatoren die passen bij Zeeland doen we het, zeker Europees gezien, wel behoorlijk. Blijven investeren op toegepaste innovatie blijft een must; dit biedt ook een oplossing voor de tekorten op de arbeidsmarkt.”

Dick Ten Voorde, Directeur Impuls Zeeland

Regionale innovatie index 2021

Bron: Regionale Innovatie Scoreboard

Vooruitblik

Door Marinus Schroevers, Voorzitter Economic Board Zeeland

Nu de negatieve impact van corona wat lijkt af te nemen, trekt de Zeeuwse economie goed aan. Belangrijke aandachtspunten blijven de arbeidsmarkt en innovatiekracht. Tegelijkertijd staat Nederland, en de Zeeuwse economie, voor grote maatschappelijke opgaven. De klimaatverandering en de noodzakelijke energietransitie hebben grote en brede economische effecten. Bedrijven moeten aanpassingen doorvoeren in hun productieprocessen. Daar zijn grote investeringen en innovatiekracht mee gemoeid. Ook de hoge inflatie, als gevolg van de hoge energieprijzen en de gespannen woningmarkt, met historisch hoge woningprijzen, brengen uitdagingen met zich mee. Er zijn ook kansen. Zo biedt de energietransitie voor Zeeland ook kansen, aangezien energie wordt gezien als één van de Zeeuwse topsectoren. *Hoe weerbaar en wendbaar is de Zeeuwse economie voor deze grote maatschappelijke veranderingen?* Dit zijn relevante (onderzoeks)vragen voor de komende tijd.

Referenties

[De Nederlandse economie in 2021](#) (CBS, februari 2022)

[Economische groei zet door in alle regio's](#) (CBS, mei 2022)

[AIZ KwartaalInZicht Zeeland](#) (Etil, juni 2022)